

JORMA KURVINEN

SE VERELLÄ
MAKSETAAN

Se verellä maksetaan

Jorma Kurvinen

Se verellä maksetaan

SAGA Egmont

Se verellä maksetaan

Cover image: SA-kuva

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1980, 2024 Jorma Kurvinen and SAGA Egmont
All rights reserved

ISBN: 9788727204161

1. POD edition

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13.4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1.

Paavo Marttila kirosi itseään. Herra vänrikki, eli kukapa muu kuin hän itse, oli tehnyt ensimmäisen taktisen virheen jo monen kilometrin päässä etulinjasta, ennen kuin ainuttakaan vihollista oli edes näkyvissä.

Hänen olisi pitänyt lähteä suoalueen yli vievälle kapulatielle hevosajoneuvon edellä eikä jäljessä. Silloin hän itse olisi päässyt säätelemään marssinopeuden. Nyt ajomies selvästi simputti häntä. Todennäköisesti ihan tahallaan, piruillessaan. Koko sinä aikana, jonka Marttila oli istunut kangastiellä kärryillä kyydissä, kopukka ei ollut pitänyt edes sataa metriä sellaista vauhtia kuin nyt kapulatiellä.

Mutta vaikka hiki nousikin pikkuhiljaa kenttäpuseron selkään, johon aurinko porotteli pilvettömältä taivaalta, oli sittenkin parempi marssia ajoneuvojen jäljessä kuin istua tärisevässä kuormassa.

Luultavasti puhelias ajomies oli loukkaantunut hänen lyhytsanaisuudestaan. Marttila oli ollut tajuavinaan sen miehestä jo alkumatkasta. Mutta hän ei ollut millään puhetuulella.

Joku jossakin helvetin esikunnassa oli saattanut kuvitella olevansa hyvinkin fiksu järjestäessään äskettäin kokelaasta vänrikiksi ylennetylle nuorelle upseerille siirron takaisin yksikköön, josta mies oli komennettu Reserviupseerikouluun. Jollekulle se olisi saattanut ollakin mieluista. Mutta Marttila ei tuntenut minkäänlaista hinkua kotimaakunnan miehistä koottuun pataljoonaan ja krh-joukkueeseen.

Eikä Syvärin maisemiinkaan.

Hän oli saanut soista ja korvesta tarpeekseen palveltuaan kelirikkokevään kokelaana 3. Prikaatissa Sallan rintamalla. Mutta siellä sentään oli kuivaakin maata ja silmää rauhoittavia tunturinkaaria. Tämä täällä kahta puolen kapulatietä oli yhtä ja samaa suota ja vittikkoa.

Heidän edessään kohoava sodan runtelema männikkökin oli harjanteella, jossa korsut oli pystytty kaivamaan vain puoliksi maan sisään, pohjaveden uhatessa varsinkin kevättulvien aikaan näitäkin.

Mitä saatanaa joku kuvitteli tekevänsä tälläkin suur-Suomen osalla?

Isälle olisi tehnyt hyvää käydä katsomassa tätä joskus huhtikuussa. Kunnan napamiesten vierailut järjestettiin aina väärään aikaan.

– Ruvetaanpa pysäyttelemään!

Oliko se muka huonokuuloinen?

Marttila veti ilmaa keuhkoihinsa. Sekunnin murto-osaa ennen kuin karjaisu lähti hänen huuliltaan kuului kärryiltä laiska:

– Ptruu!

Kaakki pysähtyi.

Ajomies kääntyi katsomaan taakseen. Marttila näki tyytyväisyyden häivähtävän tarkastelijan kasvoilla hänen havaitessaan hien upseerin otsalla.

Marttila teki salamannopean päätöksen olla näyttämättä miehelle selkäänsä.

– Herra vänrikki jää jo tähän?

Äijä oli ajanut kopukalla ainakin kaksi vuotta tätä väliä ja tiesi varmasti mitä upseeri oli tarkoittanut sanoessaan määränpänsä.

Marttila nosti repun kuormasta ja keikautti sen selkäänsä vaihdellen konepistoolia kädestä toiseen viilekkeiden mukaan.

– Voitte jatkaa matkaa!

Mies tuijotti häneen hetken. Kääntyi sitten menosuuntaan.

– Tsoh!

Nykäisy suitsista. Hevonen lähti jatkamaan matkaa. Kymmenkunnan metrin päässä se nosti häntäänsä. Kärrynpyörien välistä tuli Marttilan näkyviin jono hevosenpaskoja.

Eläin tulkitsi luultavasti isäntänsä ajatuksia.

Ajatelkoon mitä halusi!

Olisihan sitä voinut kiittää kyydistä, tietenkin.

Marttila tiesi, että olisi kiittänytkin, jos ajomies olisi omasta puolestaan ollut toisenlainen. Mutta ei hän ruvennut liehittelemäänkään tuollaisia. Ei tuota – eikä noita tuolla.

Heilauttaen konepistoolin olalleen Marttila lähti kapulatieltä pitkospolkua kohti reservissä olevan II pataljoonan krh-joukkueen korsuja. Tämä tie oli entuudestaan tuttu hänelle.

Niin kuin miehetkin tuolla.

Mies, joka tuli isomman korsun oviaukosta ulos auringonpaisteeseen, oli Liskin Arvo. Marttila näki hänet kaukaa noustessaan polkua suonreunan vitikosta joukkueen asuntoalueena toimivan kankaannokan laitamalle.

Aurinko häikäisi korsun hämäryydestä tulevan miehen silmiä. Sitten Arvo tunsu tulijan. Hänen kätensä kohosi heilahdukseen.

Hetken ajan Marttila kuvitteli vanhan kansakoulukaverinsa lähtevän liikkeelle, häntä vastaan. Arvo otti jo muutamia askeliakin. Sitten hän pysähtyi.

Ehkä se oli luonnollista. Marttilahan oli joka tapauksessa tulossa korsuille. Siitä huolimatta hän huomasi ottavansa Arvon eleen vertauskuvallisena.

Ylikireyttä tämä on minussa, Marttila sadatteli, mutta hiljensi siitä huolimatta vauhtiaan. Miksipä hänelläkään olisi sen kiireempi puristamaan vanhan poika- ja rintamakaverin kättä kuin Arvolla itselläänkään.

Marttilan ratkaisuun vaikutti myös tieto miesjoukosta, joka oleili kahden korsun välimaastoon rakennettujen "ruokapöytien" luona. Siellä oli varmasti jo havaittu pitkospolun suunnasta saapuva tulija ja häntä pidettiin silmällä sen kuin tuolta pystyi näkemään.

Polusta oikealle lähinnä suon reunaa sijaitsivat tallit ja varastotilat. Niiden edustalla Marttila näki joukkueen heitinajoneuvot valmiiksi lastattuina ja omaa ikäluokkaansa vielä nuoremman sotamiehen istuskelemassa kannolla valjaat sylissään. Poika oli korjaamassa niitä.

Yhtä paljon kiireettömyyttään korostaakseen kuin uteliaisuuttaankin Marttila kaarsi polulta pojan suuntaan.

Ajomies oli Marttilan muualla ollessa täydennyksenä saatua nuorinta ikäluokkaa. Asevelvollinen. Hänessä taisteli vielä kasarmikoulutus käytännön hankaluuksien kanssa. Poika ei tiennyt miten menettelisi tuntemattoman upseerin lähestyessä.

Marttila viittasi kädellään häntä jatkamaan.

– Onko joukkue lähdössä jonnekin? hän viittasi peukalollaan ajoneuvoihin.

– Takaisin linjaan, vissiin, herra vänrikki.

– Milloin?

– Minä en tiijä... Pojan katse käväisi epävarmana kuormassa. Palasi puhuttelijaan. Kiireesti ajomies lisäsi: – Herra vänrikki!

Marttila avasi jo suunsa huomauttaakseen turhasta herroittelusta, mutta ei sanonutkaan mitään, vaan lähti jatkamaan matkaansa.

Nyt Arvo tuli häntä vastaan.

He olivat olleet kansakouluuikaan parhaat kaverit. Tai ainoat, paremminkin. Ainakin Arvo hänelle. Arvolla itsellään oli kyllä muitakin. Mutta he olivat aina yhdessä, silloinkin kun mukana oli toisia Arvon tovereita. Marttila muisti kiusallisen selvästi miten oli tuntenut mustasukkaisuutta heitä kohtaan.

Alunperin Arvokin oli kulkenut Paulin ja Taunon vanavedessä. Jumaloinut varsinkin Paulia niin kuin kaikki toisetkin. Mutta Arvolla oli ollut muutama vuosi liikaa ikäeroa Marttilan vanhempiin veljeksiin ja niin hän oli ystävystynyt Paavon kanssa. Heillä oli ollut yhteistä kirjat.

He tulivat vastakkain puolimatassa.

Marttila ojensi kätensä.

– Mukava nähdä pitkästä aikaa!

Arvon kädenpuristus oli entiseen tapaan tukeva. Mutta hänen katseensa kulki arvioivana Marttilan olemuksessa.

Vänrikillä oli ylennyksen kunniaksi vaihdetut uudet kuteet: saappaat, housut ja kenttäpusero, jossa kauluslaatat ja niissä vielä kirkkaasti kiiltelevät arvomerkit. Kenttälakki ja rähinäremmikin olivat käyttämättömät.

Kuin mansikkaleivos kunnon ruispullan edessä, Marttila tunnusti ja kirosi kolmannen prikaatin varusvaraston yliystävällisen väepelin alimpaan helvettiin.

– Miten sua nyt puhutellaan? Arvo pahensi tilannetta.

Se piruili siitä "herra vänrikistä"!

– Mun tietääkseni me on kaksikymmentä vuotta sinuteltu, Marttila sanoi äänessään vivahdus ärtymystä.

– Kun sinä oot nyt kuitenkin upseerismiehiä ja minä lähetti.

Marttila makusteli uutista tietämättä oliko siitä hyvillään vai harmistunut.

– Minä ainaki aion sinutella sinua muodon ulkopuolella kaikkien everstiä pienempien viskaalien läsnäollessa.

Arvo nyökäytti päätään.

– Ei mullakaan ole tarkoitus rivistä huudella. Mutta kysyinpähän varmuudeksi.

Marttila ei voinut mitään vieraudentunteelle heidän välillään. Sen oli kokenut samanlaisena jo joskus lukioaikaan, heidän tavatessaan sattumalta.

– Mitä täällä on tapahtunut? Marttila kysyi jotakin sanoakseen.

Arvo kohautti olkapäitään.

– Mitä täällä! Samaa saatanan jökötystä... Onneksi ei olla oltu linjassa. Ne joutuivat taas tulemaan tulvan alta taaemmaksi ja rakentamaan uusia korsuja. Vesi oli niin ylhäällä, että Janne pyysi kutuhaukia säkillä tuosta vittikosta.

– Keinänen on sakissa!

– Mihinkäpä se täältä.

Se oli ainakin hyvä uutinen.

Janne oli Marttilan vanhimman veljen pesäpallokavereita. Voimahahmo joka toi ajolähdöstä kolme juoksua ja kunnarin.

– Ne ovat kymmentä vuotta vanhemmat äijät, joita ollaan kotiuttamassa, Arvo jatkoi katkeranmakuisesti. – Meikäläinen ei saanu ees touontekolommaa. Pitäis olla vissiin samankokoinen kartano ku Rasilallakin ennen kuin lomia rupijais heltiämään.

Sellaisia mökkejä kuin Rasilan Kaukolla meni Liskin taloon ainakin kaksikymmentäviisi kappaletta.

– Niille on kuulema vielä jatkettuki lomia viikolla, Arvo jurnutti.

Marttila katseli korsujen suuntaan.

– Missä päin Isojärvi on?

– Eihän se ole ollu enää joukkueenjohtajana puoleen vuoteen. Meillä on yksi Wiiki. Ja seki kuulema siirretään jonnekki kotirintaman koulutuskeskukseen...

– Entä Härkönen? Vai onko alistuskaan enää sama?

– Toisen komppanian kanssa tässä nahistetaan, mutta Härkönen on joillaki kursseilla... Kun sota rupijaa olemaan ohi, pääsevät herrat ensimmäisinä taakse naisapajille ja nuoria kukkopoikia pannaan linjaan niitten tilalle.

Marttila ohitti letkauksen.

– Kuka siellä on päällikkönä? Luusua?

– Muuan jalka-Takkunen. Se on jo kohta nelissäkymmenissä ja kapteeni.

– Minkä vuoksi "jalka"-Takkunen?

– Kyllä sinä sen sitten tulet näkemään... Arvo nyykäytti päätään kuormia kohti... Kohtahan tästä ollaan lähössä linjaan.

Marttila katsoi lapsuustoveriaan silmiin.

– Samoille paikoille kuin ennenkin?
– Niin minä olen ymmärtänyt... Ne ovat nyt vaan kymmenen kertaa pahemmat ku silloin.

– Salakytä?
– Niitäki. Mutta pahimpia ovat sieppaajat. Ne ovat vetäneet lassolla Kolmannesta komppaniasta eräänkin miehen mukaasa. Muistakko sitä osuuskaupan autonkuskia, Lindiä? Se siepattiin vasta mennä viikolla.

Arvo näytti isoa puukkoa vyöllään.

– Joka toinen mies on laittanu siviilipuukon, jolla voi vetää köyven poikki.

Kysymys oli kulkenut Marttilan suussa kurkunpään ja huulten väliä edestakaisin kuin kupla vatupassissa. Hän oli saanut aina viime hetkessä vedetyksi sen takaisin ja nostanut näkyviinsä Niinisalosta Tiiran Matin uhkaavan hahmon ja synkät sorautukset.

Krh-kouluttajana toiminut ylikersantti oli tullut samalle kurssille suoraan rintamalta ja opettanut kaiken arkisen. Hän oli iskenyt vielä viimeisenä iltana ennen kokelaaksi ylentämistä oppilaittensa päähän etulinjan viisauden: "Siellä on parasta olla kuvittelematta liikoja ... Äijät ovat saaneet tarpeekseen niin sodasta kuin sotaherroistaki. Niihin pitää osata suhtaantua..."

Tiiran Matti ei olisi mennyt kysymään. Siitä huolimatta Marttila ei saanut pidetyksi suutaan kiinni:

– Mitä miehet sanoivat kun kuulivat kuka tulee joukkueenjohtajaksi?

Arvossa oli jotakin samaa kuin Tiiran Matissakin. Lähetin ilme sanoi suoraan, ettei Arvokaan olisi kyselty.

Marttila tuns lapsuustoverinsa suupielen kiristävän juonteen jo vuosien takaa.

Arvo alensi ääntään:

– Kai sinä iteki tiijät, että Marttilat eivät oo mitenkää suosittuja... Mikseivät ne lähettäneet sua jonneki muualle...

2.

Kapteeni Takkunen puristi Marttilan kättä otettuaan vastaan hänen komppanialleen alistetun krh-joukkueen uuden johtajan ilmoittautumisen.

– Tervetuloa Syvärille!

Kapteeni oli ainakin satayhdeksänkymmentäsenttinen humalaseiväs. Marttila tiesi täsmälleen miten pätkältä näytti hänen edessään.

– Toiset veljet minä tunnenkin, komppanianpäällikkö jatkoi.

– Jos nuorimmainen on perinyt vähääkään velimiesten hurjaa verta, täällä pitäisi kyllä pärjätä!

Marttilalla ei ollut sisua sanoa ettei ollut.

– Minä tunnen Syväriä jonkin verran ennestään, hän huomautti. – Olin tuossa samassa joukkueessa ennen Niinisaloon menoa.

Takkusen ilme kirkastui.

– Erinomaista! Sinusta on sitten apua, kun ollaan linjassa.

Minä en tunne paikkoja ollenkaan ja minun

joukkueenjohtajanikin ovat muualta tulleita nuoriamiehiä...
Oletin että Wiik lähtee vasta sitten, kun me olemme
asettautuneet linjaan.

Joukkueensa Marttilalle luovuttanut luutnantti virnisti
peittelemättömän hilpeästi.

– Ei tuntiakaan kauempaa täällä kuin on pakko! Hän oli
tuonut reppunsakin jo mukanaan jalkavälikomppanian
komentopaikalle.

– Yrittäkääpä kuvitella miltä Lappeenrannan naiset näyttävät
tällaisena päivänä!

– Teidän kurssi viedään kuulema viidenkymmenen
kilometrin päähän maastoon, Takkunen pelotteli.

Wiik möykytti kapteenin olkapäätä.

– Älä oo katkera, Eki! Ei tämä enää kauaa kestä. Tuutte sitten
perässä. Minä varaan pari sopivanpyöreää tyttöä teille valmiiksi.

– Sano nyt niille, että valmistautuvat odottamaan seuraavaan
kesään saakka, Takkunen heitti. – Jos täältä päästään sittenkään!

– Kun nuo tuolla lähtevät valumaan Baltiaa ja Saksaa kohti
meillä pärjätään täällä kolmasosalla miehitystä. Ne sotivat nämä
nuoret vänrikit tämän homman loppuun, kun me vaan jaksetaan
huolehtia kotirintamalla niittenkin naisista!

– Entä jos eivät lähde?

Wiik katsoi kapteeniin.

– Rauhahan tulee joka tapauksessa, kun Saksa menee
matalaksi.

– Rauha, Takkunen äännähti. – Eikö Stalin puhunut
ehdottomasta antautumisesta?

– Kyllä, Stalin. Mutta siinä saattaa olla sanomista
Amerikallakin ... Muistetaanpa tämä kun sinä tulet viimestään
joskus heinäkuussa Lappeenrannan Kasinolle!

Miehet kättelivät hyvästiksi.

Marttila työnsi luutnantille korsun oven auki ja antoi hänen kulkea ohitse.

– Minä taidan mennä saattelemaan, niin voin vielä puhua jotakin joukkueesta.

– Nythän siihen on vielä tilaisuus, Takkunen myönsi. – Me ennätämme kyllä moneenkin kertaan. Mutta älä unohda sitä Sissalaa illalla.

Pataljoonankomentaja oli ilmoittanut palaavansa komentopaikalleen kello yhdeksäntoista aikoihin. Marttilan oli määrä mennä ilmoittautumaan silloin.

– Se on melko tarkka muodollisuuksista, kapteeni lisäsi selittävästi.

Wiikistä ei lähtenyt liikoja irti kävelymatkalla pataljoonan töpinään, josta luutnantti oli lähdössä takaisinpäin luultavasti saman kopukan kyydissä millä Marttila oli tullut äskettäin. Wiikiä kiinnosti jo enemmän oma tulevaisuutensa Lappeenrannan naisten parissa.

– Sinähän tunnet entuudestaan joukkueen, hän todisteli. – Ne ovat kovia ammattimiehiä. Ojalahan oli jo sinun aikanas?

– Se kalju virolainen! Ojala on hyvä tyyppi. Puhuu suomea kuin äidinkieltään.

– Hän on nykyisin joukkueen varajohtaja... Wiik vilkaisi Marttilaan. – Johtaa äkkiä vakinaisestikin, jos tarvitaan.

Marttila muisti kyllä virolaisen. Ojala oli yli satakahdeksankymmentäsenttinen atleetti. Melko painavakin, mutta nopea ja äärimmäisen reaktiokykyinen. Isojärvi oli jäänyt täysin sen varjoon.

Hän kieltäytyi jatkamasta ajatusta.

– Keinäsen Janne on ensimmäisen heittimen johtaja?

Eletään jatkosodan kesää 1944 Aunuksen Karjalassa. Nuori Paavo Marttila on hankalassa tilanteessa. Hän on vänrikki, ja hänen pitäisi kyetä johtamaan krh-joukkuetta. Joukkueen miehet ovat kuitenkin häntä vanhempia, ja monet Marttila tuntee entuudestaan. Puna-armeija on vyörymässä päälle – pystyykö Marttila ottamaan johtajan paikan näissä olosuhteissa?

Jorma Kurvinen (1931–2002) oli suomalainen kirjailija, joka tunnetaan erityisesti sotaromaaneistaan sekä *Susikoina Roi* -kirjasarjasta. Kurvinen sai Valtion kirjallisuuspalkinnon kolmesti.